

Tone Stojko

»Fotografija me je očarala. Tu se počutim svobodnega in kaj je lepšega, kot če lahko rečeš, da je cel svet tvoj studio in vsi ljudje na njem tvoji modeli.« (Tone Stojko)

Tone Stojko del svojega bogatega fotografskega opusa hrani v Muzeju novejše zgodovine Slovenije. Njegov muzejski fond obsega preko 60.000 negativov, nastalih med letoma 1968 in 1994. Ta fond je tesno povezan s tednikom Mladina, uradnim glasilom slovenske mladinske organizacije, ki ji je bil Stojko kot fotograf in urednik zvest več kot 25 let.

Tone Stojko je bil rojen leta 1947 v Slovenskih goricah. Prvih 10 let je z bratom preživel pri stari mami, kjer je obiskoval osnovno šolo v Humu pri Ormožu. Z družino ni imel stika. Leta 1957 se je z bratom preselil k mami v Maribor; oče je že pred tem odšel v emigracijo. Živeli so na Lentu, kjer je prosti čas preživel s pesnikom Andrejem Bervarjem. Oba sta v svojih mladostnih letih pisala protestno socialno poezijo, za katero sta snov jemala iz bivalnega okolja. Osnovno šolo je zaključil z odliko in se leta 1962 vpisal na Tehniško srednjo šolo v Mariboru, na oddelek za šibki tok, današnjo elektrotehniko. Bil je odličen dijak, ki ga je bolj kot tehnika zanimala slovenščina. V tem času se je poskusil kot pesnik in imel s prijatelji na radiu Maribor mladinsko oddajo in oddajo o rocku. Leta 1964 je podpisal pogodbo o štipendiranju z Radiotelevizijo Ljubljana. Po srednji šoli se je vpisal na novinarstvo v Ljubljani in pričel delati na Radioteleviziji Ljubljana. Največji vtis je nanj naredilo snemanje dram.

Leta 1968, ko je vsa Evropa tlela v študentskih protestih, je snemal študentsko pomlad v Ljubljani. Od tedaj pa vse do danes je zabeležil večino protestov in demonstracij v domovini, nekatere pa tudi izven nje. V tem času je pričel kot fotograf sodelovati s študentskim časopisom Tribuna. Kot član fotogrupe ŠOLT je imel na razstavi *Mladina fotografira* v Celju prvo razstavljen fotografijo. Leta 1969 je prvič fotografiral gledališče, kjer ga je fascinirala svoboda igre in giba. Istega leta je dokončal tudi svoj roman *Zadnja molitev*, ki ga je tik pred oddajo v tisk spremenil v novelo. Knjiga novel je izšla leta 1971 in urednik Ivan Potrč je tedaj zapisal, da je to »knjiga mladega in talentiranega pisatelja Toneta Stojka«. Leta 1973 je v takratnem Jakopičevem paviljonu posnel serijo abstraktnih fotografij *Telo v igri*, za katero je dobil nagrado Zlata ptica. Leto kasneje je imel v Ljubljani tudi prvo samostojno razstavo z naslovom *Zgodba o nekem življenju*.

Leta 1982 je začel sistematično fotografirati uprizoritve gledališč Glej, Drama SNG Ljubljana, SMG Ljubljana in MGL. Za razstavo gledaliških fotografij je leta 1984 prejel nagrado Prešernovega sklada. Z nagrado si je kupil prvo videokamero in pričel snemati uprizoritve slovenskih gledališč. Strast do gledališča ga je naredila za ključnega fotografa te umetniške zvrsti pri nas. Gledališču je ostal zvest zadnji dve desetletji preteklega stoletja.

V drugi polovici osemdesetih let je Tone Stojko kronološko beležil večino najpomembnejših korakov v demokratizaciji in osamosvojitvi Slovenije. Maja 1988 je skrivaj posnel aretacijo Janeza Janše, ki je verjetno ena najbolj znanih reportažnih fotografij v našem prostoru. Po juliju 1991, ko se je končala desetdnevna vojna v Sloveniji, ki jo je kot reporter Mladine preživel na bojiščih, se je odločil, da se bo prenehal ukvarjati z reportažno fotografijo. Leta 1992 je izdal knjigo fotografij Slovenska pomlad, za katero je leta 1993 dobil Župančičevo nagrado.

V začetku devetdesetih se je aktivneje posvetil gledališki fotografiji, ki ga je poleg beleženja različnih vrst demonstracij zaznamovala že v mladih letih. Leta 1991 je skupaj s sinom ustanovil Prodok, d. o. o., in čez šest let še gledališki dokumentacijski center Prodok teater TV. Center danes razpolaga z več kot 300.000 fotografskimi posnetki slovenskih gledaliških uprizoritev in 1221 profesionalnimi videoposnetki gledaliških in plesnih predstav v celoti.

Med leti 1996 in 2017 je posnel serijo vrhunskih portretov Prešernovih nagrajencev in nagrajencev Prešernovega sklada, ki so v obliki knjige izšli v okviru Galerije Prešernovih nagrajencev.

Čeprav je v začetku devetdesetih miselno zaključil z reportažno fotografijo, pa mu demonstracije še danes krojijo ritem življenja. Še vedno je na preži in jih, kot že pol stoletja doslej, vestno beleži.

Literatura:

Tone Stojko. Dogodki včerajšnjega popoldneva. Ljubljana: Prodok, 2002.

Tone Stojko. Naša jeza je brezmejna. Ljubljana: Muzej novejšje zgodovine Slovenije, 2020.